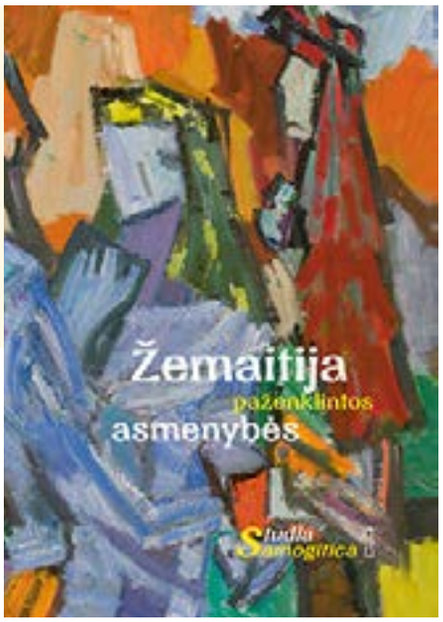
Knygos „Žemaitija paženklintos asmenybės. Studia Samogitica 1“ sutiktuvės Vilniuje

Nuotraukos Bonifaco VENGALIO

Knygos „Žemaitija paženklintos asmenybės“ viršelis. Dailininkė Skaistė Ašmenavičiūtė. Viršelyje – dailininko Antano Gudaičio kūrinys „Trys Petronėlės, IV“, saugomas Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus fonduose

Spalio 15-osios pavakaryje Vilniuje, Lietuvos nacionalinio muziejaus Signatarų namuose, vykusios Plungėje veikiančio Žemaičių dailės muziejaus ir Lietuvos kultūros tyrimų instituto pernai išleistos knygos „Žemaitijos paženklintos asmenybės“, kuri kartu yra ir pirmasis planuojamos knygų serijos „Studia Samogitica“ leidinys, sutiktuvės sutraukė gausų būrį Vilniuje gyvenančių žemaičių, žmonių, besidominčių Žemaitijos istorija ir kultūra. Tarp jų buvo ir šios knygos sudarytojų, autorių bei kitaip prisidėjusių prie jos išleidimo.

Renginį vedė iš Plungės kilęs Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Knygotyros, mediotyros ir leidybos tyrimų katedros docentas dr. Tomas Petreikis. Knygą pristatė Žemaičių dailės muziejaus direktoriaus pavaduotoja dr. Jolanta Skurdauskienė, Lietuvos kultūros tyrimų instituto humanitarinių mokslų daktarės, vyresniosios mokslų darbuotojos dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė ir Dalia Vasiliūnienė bei dailėtyrininkas, kultūros veikėjas, parodų kuratorius dr. Viktoras Liutkus. Puikiai išleista, didelę išliekamąją vertę turinčia knyga pasidžiaugė ir jos sumanytojams tęsti pradėtą darbą palinkėjo Žemaičių dailės muziejaus direktorius Robertas Šimkus bei Lietuvos etninės kultūros globos tarybos pirmininkas Virginijus Jocys.

Renginio metu kalbėjusieji papasakojo apie šio leidinio ištakas ir gimimą. Trumpai apie tai užsimenama ir knygos pratarmėje. Joje rašoma, kad „*Kas ketveri metai Plungėje, Žemaičių dailės muziejuje, vyksta Pasaulio žemaičių dailės paroda, sutelkianti plačiai paskli-dusius, bet save su šiuo regionu ta-*

(Nukelta į 56 p.)

Iš kairės: pranešėjai, knygos sudarytojai, renginio organizatoriai, kiti sutiktuvių dalyviai, prisidėję prie knygos išleidimo; dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė

Iš kairės: dr. Jolanta Skurdauskienė ir dr. Dalia Vasiliūnienė

Iš kairės: Virginijus Jocys ir dr. Viktoras Liutkus

patinančius kūrėjus. Paroda tampa vienu svarbiausių tų metų šalies kultūros renginių ir akivaizdžiu įrodymu, kad ją organizuojanti atminties institucija– itin svarbi Žemaitijos kultūros istorijos reprezentantė. Todėl dėsninga, kad Žemaičių dailės muziejus, bendradarbiaudamas su akademine bendruomene, sumanė parengti šį mokslinių straipsnių rinkinį, kuriame į savito Lietuvos regiono kultūros istoriją bandoma pažvelgti per asmenybę – jos likimą, kūrybą, visuomeninę raišką ar pėdsakus atminties kultūroje.“

Leidinį sudarė Lietuvos istorijos instituto humanitarinių mokslų daktaras, vyresnysis mokslo darbuotojas Dangiras Mačiulis, jau minėtos mokslų daktarės J. Skurdauskienė ir S. Smilingytė-Žeimienė. Knygos redaktorė– dr. Ilona Čiužauskaitė, dailininkė ir dizainerė – Skaistė Ašmenavičiūtė, vertėja iš lietuvių į angų kalbą – Valentina Tamulynienė („Mažas pasaulis“). Rengiant knygą spaudai jos leidėjai bendradarbiavo su Lietuvos istorijos institutu ir Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutu, kuris buvo šio projekto partneris. Knygos leidybą finansavo Lietuvos kultūros taryba.

Pradžią knygai davė 2024 m. rugsėjo 20–21 dienomis Žemaičių dailės muziejuje vykusi mokslinė konferencija „Žemaitija paženklintos asmenybės: nuo kūrėjų iki legendinių herojų“, kurią suorganizavo jau minėti knygos leidėjai ir jų partneris Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas. Ši konferencija kartu buvo ir tais metais vykusios Pasaulio žemaičių dailės parodos sklaidos renginys.

Apie konferenciją organizatoriai visuomenei buvo pranešę iš anksto, tad mokslininkai, kiti tyrėjai turėjo galimybę jos rengėjams nusiųsti galimų savo pranešimų konferencijoje temas. Gavus pasiūlymus, buvo atrinkti aktualiausi, su konferencijos tema labiausiai susiję pranešimai ir iš jų 30 įtraukta į konferencijos programą. Knygoje „Žemaitija paženklintos asmenybės“ išspausdinta 12 mokslinių straipsnių (tie, kurie pranešėjų buvo labiausiai subrandinti sklaidai ir atrinkti leidinio sudarytojų):

Renginio dalyviai

1. Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė. „Silvestras Valiūnas ir jo „Biruta“. Žemaitiškieji kontekstai ir folklorinė istorinės baladės kelionė“;

2. Liudas Jovaiša. „Antanas Ignacas Vildė: vokiečio jėzuito gyvenimas ir (pa)likimas Žemaitijoje“;

3. Dalia Vasiliūnienė. „Žemaitijos auksakalio Kristijono Juozapo Štapelerio kūrybos fenomenas: meistriškumo ir primityvumo pusiausvyra“;

4. Asta Giniūnienė. „Žemaičių vyskupijos bažnyčių tapytojas Antanas Jonas Ramanauskas“;

5. Tomasz Jędrzejewski. „Burtininkas iš Šiluvos. Apie Juozapą Oleškevičių“;

6. Skaidrė Urbonienė. „Profesorius Ignas Končius– Žemaitijos kryždirbystės paveldo įamžintojas“;

7. Dangiras Mačiulis. „Trys pasakojimai apie Joną Prosperą Vitkevičių“;

8. Jūratė Petronienė. „Rašytoja Sofija Tyzenhauzaitė de Šuazel-Gufjė ir Plateliai: literatūrinė perspektyva“;

9. Povilas Šverebas. „Konstantinas Bružas: tarp realių faktų ir vizijų“;

10. Valdas Selenis. „Žemaitija Zenono Ivinskio publikuotuose darbuose“;

11. Jolanta Skurdauskienė. „Eleonora Ravickienė – kai kraštotyra atveria langą į pasaulį“‘

12. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė. „Plungės Petronėlė: vienos skulptūros refleksija“.

Leidinio pratarmėje jo sudarytojai rašo:

„*Knygoje istorikai, literatūros ir dailės istorijos tyrėjai plačiau apžvelgia socialiai aktyvių asmenybių (jėzuito Antano Ignaco Vildės, istoriko prof. Zenono Ivinskio, etnografo prof. Igno Končiaus ar kraštotyrininkės Eleonoros Ravickienės) pėdsakus Žemaitijos*

Iš kairės: Robertas Šimkus ir docentas, dr. Tomas Petreikis

istorijoje, atskleidžia regiono legendinių ir fikcinių herojų (Birutos ar Plungės Petronėlės) recepciją. Autoriai prikelia ir ne taip gerai žinomas asmenybes. Pateikiama tapytojo Antano Ramanausko kūrybos atodanga, atskleidžiama, kaip iš Žemaitijos kilusi Jono Prospero Vitkevičiaus asmenybė įsišaknijo skirtingose atminties kultūrose. Naujai pristatomi dailės kūrėjų – tapytojo Juozapo Oleškevičiaus ir auksakalio Kristijono Juozapo Štapelerio – veiklos aspektai, susiję su Žemaitija. Atkreipiamas dėmesys ir į tuos, kurie savo idėjomis, vizijomis ir darbais gebėjo pranokti laiką (rašytoja Sofija Tyzenhauzaitė de Šuazel-Gufjė), nors amžininkų neretai laikyti keistuoliais (Konstantinas Bružas). Asmenybių mozaika padeda atverti Žemaitijos savitumą ir įtikinamai parodo, kad turtinga šio regiono kultūra yra reprezentatyvi ir įkvepianti nacionalinės kultūros dalis, todėl giliau pažinti čia vykę kultūros procesai leidžia geriau suprasti Lietuvos kultūros istorijos raidą.

*Leidinio sudarytojai mano, kad privalu tęsti ir plėsti Žemaitijos istorijos ir kultūros paveldo tyrimus, todėl buvo nutarta šia knyga pradėti naują leidinių seriją „Studia Samogitica“. Jos tikslas – telkti atminties institucijų ir įvairių akademinių sričių tyrėjus Žemaitijos studijoms, skatinti kūrybingą požiūrį į šio kraštą pažinimą, ugdyti visuomen*ę. [...]“.

Regionų kultūrinių iniciatyvų centro informacija